

Arkusz recenzji rozprawy doktorskiej

Treść

Recenzja rozprawy doktorskiej: mgr. Marcina Czupryńskiego, pod kierownictwem naukowym: dr. hab. inż. Tomasza Rubaja, promotorstwem pomocniczym dr. inż. Marcina Lipki, **zatytułowanej:** Kierunki rozwoju i doskonalenia Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W postępowaniu o nadanie stopnia doktora w dziedzinie: nauki społeczne.

w dyscyplinie: nauki o bezpieczeństwie.

Forma rozprawy:

praca pisemna - monografia naukowa.

Ocena charakteru rozprawy:

We wstępie do recenzowanej rozprawy Autor uznaje, że współczesne środowisko bezpieczeństwa jest bardzo złożone i niepewne. Rosną interakcje polityczne, militarne, gospodarcze i społeczne w skali krajowej, regionalnej i globalnej. Wywiera to wpływ zarówno na strategię, jak i główne kierunki transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego.

Charakteryzując wyzwania w tym zakresie mówi się o ich asymetrycznym charakterze, gdzie z jednej strony są zorganizowane formacje państwowe jak wojsko i policja wspierane przez zaawansowane technologie, z drugiej strony partyzanci, terroryści lub grupy przestępcze stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Przy tym postrzeganiu zagrożeń bezpieczeństwa wprowadzono pojęcie wojny, a właściwie walki hybrydowej, polegającej na prowadzeniu z różnym natężeniem i rozłożonych w czasie działań o charakterze militarnym, informacyjnym, gospodarczym, infrastrukturalnym, społecznym i politycznym.

Powstałe zagrożenie spowodowało potrzebę współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na skalę nie spotykaną w czasach tzw. III Rzeczypospolitej Polskiej (RP).

Tak ujęta potrzeba posiadania właściwie współpracujących ze sobą służb jest jedną z przyczyn podjęcia przez autora próby podjęcia badań w tym zakresie zbadania. Dysertacja jest też próbą potwierdzenia, udokumentowania i usprawnienia niedomagań z jakimi spotykał się Autor przez niemal dwudziestoletnią służbę w szeregach Żandarmerii Wojskowej (ŻW), w tym współpracując z formacjami układu pozamilitarnego. Praca może też stanowić formę odpowiedzi środowisku wojskowego i naukowemu na pytania dotyczące współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Mając powyższe na uwadze pozytywnie oceniam podjęcie wysiłku przeprowadzenia badań naukowych w obszarze określonym tytułem dysertacji. Przeprowadzone badania są też inspirujące.

1. Na ile przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego?

Założenie metodologiczne przeprowadzonych badań zostały zawarte w Rozdziale 1 Podstawy metodologiczne badań. Uzasadniając podjęcie badań Doktorant wskazał, że podział obowiązków w działach administracji państwowej powoduje, że zadania związane z bezpieczeństwem państwa i obywateli oraz porządkiem publicznym można znaleźć bezpośrednio lub pośrednio w zakresach obowiązków wielu instytucji, formacji, służb, inspekcji i straży. Taka ilość podmiotów w odniesieniu do szerokiego spektrum współczesnych zagrożeń powoduje, że zapewnienie bezpieczeństwa państwa wymaga współdziałania rozumianego jako uzgodniony wysiłek uczestników na rzecz osiągnięcia wspólnego celu.

Pewne miejsce ma tu ŻW jako wyodrębniona i wyspecjalizowana formacja Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (SZRP), z zadaniem zapewnienia i egzekwowania przestrzegania prawa, porządku i dyscypliny wojskowej.

Jednostką organizacyjną ŻW jest Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej (OSŻW) w Mińsku Mazowieckim, który z uwagi na swoje przeznaczenie, strukturę i wyposażenie jest jednostką wyspecjalizowaną w działaniach policyjnych.

Autor recenzowanej rozprawy doktorskiej uważa, że realizowana współpraca OSŻW w Mińsku Mazowieckim z innymi formacjami osiąga założone cele. Dokumenty ją normujące w postaci ustaw i porozumień pomiędzy Komendantem Głównym ŻW a komendantami poszczególnych formacji i służb pozwalają sprawnie tą współpracę prowadzić i jasno określają jej zakres. Mimo to każdą czynność, każde działanie można realizować lepiej, sprawniej, z optymalnym zaangażowaniem sił i środków. Dodaje przy tym, iż doświadczenie zdobyte w ŻW pozwala wysunąć wniosek, że zmian usprawniających współdziałanie należy doszukiwać się w szkoleniu i w wyposażeniu logistycznym. Badanie tych obszarów, ale także doświadczeń jakie posiada Policja i Straż Graniczna (SG) w swoich obszarach odpowiedzialności pozwoli na wyciągnięcie wniosków i zaproponowanie zmian w OSŻW Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim. Wybór Policji został uwarunkowany dużą liczbą przedsięwzięć prewencyjnych realizowanych wspólnie z ŻW. SG jest zaś formacją, która w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa PR wspólnie

z ŻW stanowić może istotną siłę w działaniach poniżej progu wojny. Natomiast z uwagi na jawny charakter w dysertacji nie podejmowano aspektów współdziałania OSŻW z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo RP. **Uważam, że jest to podejście uzasadnione, a zawężenie nie wpływa istotnie na wartość pracy.**

Przedmiotem prowadzonych badań autor uczynił organizację współdziałania OSŻW w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań z Policją i SG. Cel badań autor ujął w kategoriach teoretycznych i użytkowych. I stąd:

- a) cel poznawczy, to identyfikacja aktualnego poziomu przygotowania OSŻW w Mińsku Mazowieckim do współdziałania z Policją i Strażą Graniczną,
- b) cel użytkowy, to zaproponowanie nowych, racjonalnych i naukowo uzasadnionych rozwiązań i usprawnień, które wpłyną na sprawność i pozwolą na doskonalenie współdziałania.

Zdaniem Autora dysertacji myślą przewodnią prowadzonych badań było uzyskanie odpowiedzi na główny problem badawczy, wyrażony w formie pytania o to: Jakich, zmian i usprawnień dokonać w OSŻW w Mińsku Mazowieckim w celu doskonalenia współdziałania z Policją i Strażą Graniczną?

Defragmentacja głównego problemu badawczego pozwoliła na sformułowanie następujących problemów szczegółowych:

1. W czym wyraża się specyfika ŻW, w tym OSŻW, Policji i SG i jakie czynniki ją determinują?
2. Na czym polega teoretyczny i praktyczny wymiar współdziałania w wielopodmiotowych działaniach zorganizowanych?
3. Jak wygląda współpraca i jakie wnioski wynikają ze współdziałania policji wojskowej i cywilnej w innych krajach?
4. Jakie działania i w jakich obszarach należy podjąć, w celu doskonalenia współdziałania i poprawy sprawności działań ŻW wraz z Policją i SG?

Na podstawie ogólnego stanu wiedzy z zakresu funkcjonowania ŻW, Policji i SG, krytycznej oceny literatury i opinii środowiska wojskowego, oraz biorąc pod uwagę sformułowane cele badań i problemy badawcze Autor rozprawy doktorskiej przyjął główną hipotezę roboczą i szczegółowe hipotezy robocze, które uznać można za tzw. długie i choćby z tej racji nie przytaczać w recenzji.

Szczegółowe problemy badawcze i stosowne im hipotezy są odzwierciedlone w rozdziałach merytorycznych.

By osiągnąć cele badań, rozwiązać problemy badawcze i sprawdzić ww. hipotezy, w czasie procedury badawczej Autor rozprawy doktorskiej wykorzystał następujące metody i techniki badawcze:

- a) teoretyczne, stosowane podczas wszystkich etapów badań: analizę, syntezę, uogólnienie, abstrahowanie, porównanie, wnioskowanie;

b) empiryczne: obserwację i sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem narzędzi w postaci arkusza wywiadu eksperckiego i arkusza ankiety.

Sondaż diagnostyczny miał na celu poznanie opinii badanych żołnierzy dotyczących przygotowania do realizacji współdziałania oraz wniosków z dotychczasowej współpracy z Policją i SG. Z uwagi na przedmiot badań próbę badawczą stanowiło 453 żołnierzy OSŻW w Mińsku Mazowieckim realizujących ich zadania służbowe.

Powyższe kwestie stanowią czynności procesu badawczego Autora rozprawy doktorskiej, procesu który tenże podzielił na trzy fazy:

a) pierwszą, która obejmowała opracowanie przedmiotu badań, określenie zmiennych oraz sformułowania problemów badawczych i hipotez. Następnie dobrane zostały metody, próba badawcza i narzędzia badawcze. Powyższe działania zostały zrealizowane w oparciu o wstępną analizę literatury przedmiotu oraz osobiste doświadczenia autora dysertacji;

b) drugą, czyli fazę badań właściwych, gdzie Autor przeprowadził wywiady eksperckie, badania sondażowe techniką ankietowania oraz badanie dokumentów normujących procedury szkoleniowe i wyposażenie Policji i SG. Ponadto w ramach działalności służbowej w OSŻW w Mińsku Mazowiecki Autor z uwagi na zajmowane stanowisko służbowe zaplanował i przeprowadził warsztaty z zakresu technik interwencji i stosowania środków przymusu bezpośredniego;

c) trzecią, gdzie zgromadzony materiał badawczy został poddany klasyfikowaniu, kategoryzowaniu i selekcjonowaniu co ostatecznie pozwoliło na opracowanie wniosków końcowych. Ponadto zostały opracowane elementy koncepcji ćwiczenia taktyczno-specjalnego realizowanego w ramach przedsięwzięć szkoleniowych OSŻW z udziałem Policji i SG.

Przedstawione w dysertacji założenia metodologiczne badań oceniam pozytywnie, czym uznaję, że Autor rozprawy doktorskiej potrafił prawidłowo dostrzec naukową sytuację problemową i uzasadnić jej istnienie; potrafił prawidłowo sformułować elementy koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanych problemów naukowych; wykazał się znajomością metod badawczych, prawidłowo je dobrać i zastosować.

2. Jaka jest wartość naukowa i praktyczna uzyskanych wyników?

Układ rozprawy stanowi logiczną całość. Poziom pisarskiego ujęcia wyników badań jest poprawny i zrozumiały. Rozprawa liczy 315 stron, na jej kształt składają się: streszczenie, wstęp, scharakteryzowany uprzednio rozdział 1 metodologiczny, cztery rozdziały merytoryczne, zakończenie, bibliografia, wykaz skrótów, spis tabel, spis wykresów, spis zdjęć, spis schematów i załączniki.

Dotykając Rozdziału 2 pt. Przeznaczenie, struktura i zadania Żandarmerii Wojskowej, Policji i Straży Granicznej przedstawiono funkcje jakie pełnią te formacje w systemie bezpieczeństwa państwa. Scharakteryzowano podstawowe dokumenty

normujące proces przygotowania do pełnienia w nich służby. Zaprezentowano wyposażenie poszczególnych formacji stosowane w działalności prewencyjnej. Zawarto także szczegółowe wnioski statystyczne z przeprowadzonego sondażu w zakresie systemu szkolenia i wyposażenia do działań prewencyjnych w OSŻW w Mińsku Mazowieckim. W ten sposób Autor ustalił, iż wg respondentów:

- żołnierze posiadający powyżej 10 lat służby wśród przedmiotów wymagających zmian najczęściej wskazywali Taktykę i Ochronę i obronę obiektów. Przedmioty szkolenia związane ze znajomością przepisów prawa i zasadami pełnienia służby patrolowej częściej wskazywane były przez kadrę posiadającą mniejszy staż służby. Stąd Autor wnioskuje o potrzebie wprowadzenia zmian w tak ujętych przedmiotach;
- obszary tematyczne szkolenia specjalistycznego w których potrzebują się zmiany to: wybrane zagadnienia z przepisów prawa, organizacja służby patrolowej i zasady jej pełnienia, użycie broni palnej, stosowanie środków przymusu bezpośredniego, posługiwanie się urządzeniami kontrolno-pomiarowymi oraz działania przeciwdywersyjne i przeciwdesantowe;
- wyposażenie OSŻW w Mińsku Mazowieckim jest zbieżne z wyposażeniem Policji i SG i umożliwia realizację współdziałania. Istnieją pewne ograniczenia, które uniemożliwiają realizację wsparcia działań w pełnym zakresie, jednak z uwagi na koszty ewentualnych zmian i przeznaczenie formacji nie jest zasadnym i optymalnym dokonywanie zmian w naliczeniach logistycznych OSŻW;
- pojazdy będące na wyposażeniu OSŻW w Mińsku Mazowieckim są właściwe do realizacji zadań we współdziałaniu z Policją i SG. Policja jest lepiej wyposażona do realizacji zadań związanych z taktyką poddziałów zwartych. Zaś w SG na uwagę zasługują pojazdy obserwacyjne;
- uzbrojenie OSŻW w Mińsku Mazowieckim umożliwia realizację współdziałania ze wskazanymi formacjami. Zaś uzbrojenie sekcji manewrowych może stanowić wsparcie ogniowe w działaniach związanych z ochroną granicy państwowej i działaniach przeciwdywersyjnych;
- wyposażenie OSŻW w Mińsku Mazowieckim do kontroli tłumy i zamieszek pozwala na wsparcie Policji w ograniczonym zakresie. Stąd postulat o przeszkoleniu żandarmów z możliwości technicznych i warunków bezpieczeństwa w stosowaniu sprzętu do kontroli tłumy będącego na wyposażeniu Policji;
- wyposażenie indywidualne żandarmów do pełnienia służby patrolowej umożliwia realizację współdziałania. Posiadane na wyposażeniu środki przymusu bezpośredniego są w ogólnym założeniu zbieżne z posiadanymi przez Policję i SG;
- należy dążyć do rozwoju systemu łączności Tetra, który ze względu na możliwości techniczne, występowanie we wszystkich formacjach i możliwości zapewnienia odpowiedniej mobilności jest optymalnym wyborem w kierunku usprawnienia współdziałania.

Rozdział 3 pt. Współdziałanie w teorii i praktyce wielopodmiotowych działań zorganizowanych ujmuje teoretyczno-praktyczne aspekty współdziałania. Po zaprezentowaniu podstaw teoretycznych współdziałania, scharakteryzowano

podstawy prawne współdziałania OSŻW w Mińsku Mazowieckim z Policją i SG oraz wnioski statystyczne i obserwację dotychczasowej współpracy. Ukazano przy tym:

- pozytywny stosunek środowiska wojskowego do rozwijania współpracy z formacjami układu pozamilitarnego. Opinie żołnierzy OSŻW w Mińsku Mazowieckim dotyczące zdobytego doświadczenia w ramach współdziałania, oraz proponowane kierunki rozwoju potwierdzają potrzebę badań i prac związanych z usprawnianiem współdziałania z Policją i SG. Pogląd ten podzielają również polscy, jak i zagraniczni eksperci z tego zakresu;

- braki w dotychczasowej realizacji zadań pokrywają się z obszarami szkoleniowymi wskazanymi do zmian w aspekcie przygotowania do współdziałania. Zarysowała się przy tym potrzeba podniesienia wiedzy z zakresu znajomości przepisów prawa i umiejętności zastosowania go w praktyce wśród żołnierzy o mniejszym stażu w ŻW;

- proces uruchomienia współdziałania nie wymaga istotnych usprawnień. Obowiązujące akty prawa umożliwiają jego sprawną realizację w odpowiednim czasie. Znaczenia nabiera jednak równoległy proces realizacji zadań na różnych poziomach organizacji;

- istnieje wiele podobieństw w zakresie procedur rozpatrywanych formacji. Istnieją także akty prawa odnoszące się do zarówno do ŻW, Policji i SG. Fakt przeszkolenia z określonej tematyki z zakresu realizacji zadań służbowych jest ważny podczas realizacji współdziałania. Podobieństwo procedur należy wykorzystać przy planowaniu wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych, wykorzystując tym samym doświadczenia innych formacji w działalności służbowej;

- obszary przebiegu służby patrolowej wymagające zmiany to przede wszystkim: instruktaż do służby, odprawa służb i tok jej pełnienia. Stwierdzono przy tym niezasadne powtarzanie czynności realizowanych przez przełożonych etatowych, służbę dyżurną ŻW i służbę dyżurną Policji. Należy dążyć do uszczegółowienia zakresów i podziału obowiązków w tych czynnościach;

- w zakresie przekazania dowodzenia dowódcy z innej formacji w określonych zdaniach wskazują na brak przeciwwskazań w tym zakresie. Należy to wykorzystać podczas opracowywania projektu relacji dowodzenia oraz zagadnień szkoleniowych w propozycji koncepcji ćwiczenia taktyczno-specjalnego. Zauważa się też chęć powierzenia dowodzenia żołnierzom ŻW w zadaniach o wyższym ryzyku zagrożenia życia i zdrowia; a w zadaniach charakteryzujących się niższym zagrożeniem decydującym czynnikiem wskazania dowódcy byłaby znajomość środowiska w jakim realizowane mają być zadania.

Rozdział 4 pt. Doświadczenia wybranych państw w zakresie współpracy policji wojskowej z formacjami układu pozamilitarnego to charakterystyka Żandarmerii Narodowej Francji, Włoskich Sił Karabinierów, Hiszpańskiej Gwardii Cywilnej,

Europejskiej Siły Żandarmerii, Policji Wojskowej Czech i Niemiec. Ponadto przedstawiono tu wnioski z wywiadu eksperckiego i porównania wskazanych formacji do polskich sił ŻW, a są to:

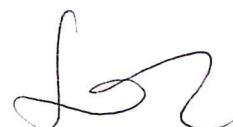
- przyjęta hipoteza szczegółowa zakładająca, że analiza rozwiązań przyjętych w innych państwach dotyczących współpracy policji wojskowych z ogniwami pozamilitarnymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo pozwoli na zaproponowanie gotowych narzędzi i efektywnych rozwiązań nie potwierdziła się. Porównanie polskiej ŻW do formacji zachodnioeuropejskich z uwagi na ich funkcje w systemie bezpieczeństwa państwa jest niezasadne. Żandarmerie funkcjonujące we Francji, Włoszech lub Hiszpanii pełnią kluczową funkcję w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego, co powoduje, że używanie sformułowania współdziałanie z układem pozamilitarnym jest niewłaściwe. W zakresach obowiązków tych formacji znajdują się zadania dotyczące zapewnienia porządku publicznego wśród osób cywilnych, jak i zadania związane z bezpieczeństwem granicy państwowej;
- możliwości i zdolności operacyjne polskiej ŻW z uwzględnieniem jej udziału w PKW i zadaniami w kraju stawiają ją pod względem rozwoju w czołówce policji wojskowych Europy środkowej i wschodniej. Z drugiej strony są dalekie od zdolności policji wojskowych państw zachodnioeuropejskich, zdolności osadzonych na gruncie kulturowym;
- zaangażowanie policji wojskowej we wsparcie układu pozamilitarnego może wpływać na akceptację społeczną i poziomu zaufania społecznego do żandarmerii / policji wojskowej, a w dalszej perspektywie całych sił zbrojnych państwa. Jest to szczególnie widoczne podczas dużych ruchów społecznych dotyczących niezadowolenia z decyzji politycznych lub nałożonych ograniczeń społecznych.

Rozdział 5 pt. Obszary doskonalenia Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań jest efektem wniosków zawartych w poprzednich rozdziałach oraz wyników przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych. Przedstawiono w nim propozycje w obszarze organizacyjnym, szkoleniowym i logistycznym, a dotyczące usprawnienia współdziałania. Ponadto, zawarto tu rozważania dotyczące koncepcji ćwiczenia taktyczno-specjalnego, oraz propozycje w zakresie zgrywania formacji do realizacji zadań, w tym:

- zwiększenia zaangażowania sił układu pozamilitarnego w ćwiczenia OSŻW w Mińsku Mazowieckim, bowiem żołnierze i eksperci uznali rzeczony ćwiczenia za efektywne formy zgrywania i szkolenia w zakresie współdziałania;
- zwiększenia liczby miejsc przewidzianych dla żołnierzy OSŻW w Mińsku Mazowieckim w centrach szkolenia Policji i SG.

W zakończeniu podsumowano wyniki badań, odniesiono się do pozytywnego sprawdzenia głównej hipotezy badawczej, stwierdzono rozwiązanie głównego problemu badawczego i osiągnięcie celów badań.

Rozprawę doktorską zwięźają: stosowna bibliografia, wykazy i spisy oraz załączniki dotyczące między innymi: narzędzi badawczych, treści

przeprowadzonych wywiadów eksperckich, w ramach, wyniki obserwacji, sprawozdania z przeprowadzonych warsztatów z zakresu użycia środków przymusu bezpośredniego oraz elementów składowych koncepcji ćwiczenia taktyczno-specjalnego.

Z uprzednich treści wnoszę, że:

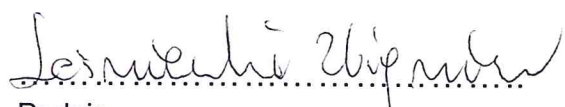
- przedłożona do recenzji rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną jej Autora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie;
- Autor wykazał się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej;
- Autor potrafił dokonać krytycznej oceny uzyskanych wyników badań;
- Autor potrafił poprawnie sformułować sprawozdanie z tych wyników w sferze formy i treści;
- zawarte w rozprawie doktorskiej wyniki badań są oryginalne;
- przedmiotem rozprawy doktorskiej jest rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej, tj. w OSŻW w Mińsku Mazowieckim, a dalej w całej ŻW, Policji i SG.

3. Jakie wątpliwości w zakresie tej wiedzy należy rozstrzygnąć w czasie obrony pracy?

- a) Czym jest próba badawcza, jakie sposoby są jej doboru i jak to odnieść do recenzowanej dysertacji? (podrozdział 1.6)
- b) Proszę zdefiniować klasyfikowanie, kategoryzowanie i selekcionowanie. Na ile można je zaliczyć do teoretycznych metod badawczych? (s. 28)
- c) Proszę podać podstawę teoretyczną podrozdziału 1.8. Narzędzia analizy statystycznej. Na ile tego typu metodę badawczą można uznać za wnioskowanie statystyczne?
- d) Proszę wyjaśnić zapis (s. 30-31): Analiza ta miała na celu weryfikację hipotezy, że dwie jakościowe cechy w populacji są niezależne. H_0 : cechy X i Y są niezależne, wobec hipotezy alternatywnej: H_1 : cechy X i Y są zależne. Jaki związek ma ten zapis z powszechnym podziałem zmiennych na zmienne zależne i zmienne niezależne. Jakie zmienne zależne i niezależne w pracy da się wyłonić, i jakie wskaźniki do nich?
- e) Proszę podać definicję kooperacji negatywnej prof. T. Kotarbińskiego? (s. 106). Na ile w dysertacji poprawnie użyto tego terminu?
- f) Z jakich przyczyn dane z sondażu diagnostycznego realizowanego techniką wywiadu eksperckiego za pomocą kwestionariusz wywiadu eksperckiego zawarto we wnioskach rozdziału 4, a nie w rozdziałach merytorycznych?
- g) Z jakich powodów definicję Terrestrial Trunked Radio – TETRA umieszczono na s. 183-184?

4. Końcowa konkluzja i ocena

Przeprowadzona recenzja rozprawy pozwala mi na sformułowanie wniosku końcowego: dysertacja spełnia warunki ustawowe, w związku z czym wnoszę o dopuszczenie Pana mgr. Marcina Czupryńskiego do jej publicznej obrony.

A handwritten signature in cursive script, reading "Jerzy Wójcik". The signature is written in black ink on a white background.

Podpis

